

Интервю с Едвин Сугарев

- **Как бихте се представили пред една аудитория, която изобщо не Ви познава?**
- Само с това, което владее най-добре и с което цял живот съм се занимавал – поет. Само това.
- **Добре. Сега ще Ви върна малко назад към гимназията и онези години...**
- Да, разбира се..
- **Кои автори Ви бяха любими тогава? По какво се увличахте?**
- В гимназиалните години аз бях доста затворен и се занимавах предимно с четене, четях доста неистово, средно по една книга на ден. Имах, разбира се, и приятели...с обичайните неща от ежедневието на един млад човек тогава – разбира се, ходене по купони, слушане на музика, момичета, такива неща..толкоз.
- **А кое училище сте завършили?**
- Аа..седмо..от първи до единадесети клас..на „Шिशман”.
- **Аха. А като казвате, че сте чели всякаква литература, това означава ли, че сте поглъщали и всякакви жанрове? Или имаше конкретен?**
- Ами четях много поезия, тъй като и пишех.. аз много рано почнах да пиша – някъде 12-13 годишен, но четях всичко на практика, всичко, което ставаше за четене, макар че в тези времена върху издаваната литература имаше определени цензури и изисквания... най-интересните неща просто не се публикуваха, така че... гледах какво е преведено и подбирах от него.
- **А имахте ли някои любими автори?**
- Любими автори, разбира се, да, винаги съм имал. Най-различни... зависи за какъв жанр става дума и за какъв период. Но от българските автори, от българските поети най-любим ми беше Борис Христов. Спомням си, че без всякакви угризения откраднах първата му книга от Софийска градска библиотека и я платих после в петорен размер. Но втората му книга я преписах буквално дума по дума, виждаше ми се невероятно, че може да бъде писана такава поезия. Много обичах и Константин Павлов, разбира се, дори в началото, като прочетох ранните му стихове, смятах, че става дума за покойник, тъй като не можех да си представя как човек може да е написал такива стихове и да е оцелял след това. Иначе четях най-различни неща от световните поети. Много обичах Аполинер, да речем. И най-различни четях..тогава се четеше много и на руски, което беше възможност човек да се докосне и до световната литература..

- **Като казахте Константин Павлов...Имаше ли сред вашите приятели, в кръговете, в които се движехте, хора, които си позволяваха да критикуват властта и режима – открито или не чак толкова открито..?**
- В по-късните години, да. Студентските години...определено. Имаше хора, които много рязко реагираха и които си позволяваха да критикуват режима в една по-малка или по-ясна форма..това ставаше най-вече в затворени компании – това беше начинът да се правят подобни критики тогава, защото в т.нар. „Брежнево безвремие“ всяка друга дейност се наказваше по много суров начин..
- **А какво беше вашето мнение?**
- Моето мнение беше до голяма степен същото каквото имам и днес..Смятах, че комунизмът е една голяма идиотщина. Тогава..в някакви по-късни времена, през 80-те години почнах да пиша някакви доста резки стихотворения, които, разбира се, не виждаха бял свят..по-късно почнах да пиша и публицистични статии, които се опитвах да прекарам през издания като „Култура“, да речем...Там една-две успяха да минат..вестник „Култура“ имам предвид...след това се включих в дейността на неправителствени групи и движения срещу режима на Тодор Живков..
- **Т.е. вие сте имали своите вътрешни бунтове, които са имали и външен облик?...**
- Да, да, разбира се. И в много близки отношения бях и с някои от хората, които бяха много важни за дисидентското движение тогава. Като Блага Димитрова например – нейният дом беше център, така да се каже, където всичко ставаше, всичко се разбираше, договаряше...Оттам се правеха обаяданията до „Свободна Европа“ и прочие такива неща..
- **Т.е. Вие бяхте по-скоро открит към подобна промяна, търсили сте я и сте били готови да поемете рисковете?**
- Разбира се, да. Разбира се, не всеки...не всеки можеше да си представи какви параметри може да има тази промяна, но виждахме какво става в другите страни от Източния блок и си мечтаехме същото да стане и в България. Спомням си още 88-ма г., когато започнаха да се правят тези движения за...фронтове за защита на гласността и преустройството в прибалтийските държави...един ден дълго си говорихме с Блага и с Данчо Василев колко е добре да се направи подобно нещо и у нас. И малко по-късно те наистина направиха тази първа...т.е. не първа, но наистина една от основните дисидентски организации..Клуба за защита на гласността и преустройството...Тъй че всички общо взето смятаха, че е възможна някаква промяна, но не смятаха, че комунизмът може да бъде отменен и че България може да стане демократична страна. Такива перспективи се видяха вече в един по-късен етап, някъде веднага след падането на Тодор Живков.

- **А помните ли силните приятелства, които сте имали в тези години? Приятелски кръгове, в които са се случвали интересни неща? Може би по време на студенството...**
- Ами аз се движех в една доста неустойчива компания от поети и художници и всякакви такива хора..там бяха да речем Владимир Левчев, Иван Методиев..ей такива хора. Доста свободно се дискутираха всички тези неща и разбира се, се говореше много за изкуство. Но смятам, че тогавашният обществен живот се движеше именно в средите на подобен тип компании. Това беше много важно. Начинът да се протестира беше начин да не се живее като другите – да живееш малко по-свободно, по-разпуснато, ако щете, по-драстично...
- **А те Ви бяха познати покрай университета или покрай някакви други кръгове?**
- Бяха познати най-вече покрай средите на пишещите хора. Те са като едни крастави магарета, които винаги се надушват. Разбира се, и там имаше различни категории – някои от тях бяха вече наложили се поети, макар и не особено обичани, други като мен, да речем, или Ани Илков, Илко Димитров – на нас не ни даваха да припарим до публикация или книга например. Но пък успяхме някак да се промушим, да речем, в списание „Пламък“, благодарение на Иван Теофилов, който често пъти беше кастрен, че пуска такива като нас. И така..но иначе в тези среди на компаниите, на свободното общуване, всички бяхме равни помежду си.
- **А в „Родна реч“ и в „Пулс“ публикували ли сте?**
- В „Родна реч“, ако не ме лъже паметта, единственото нещо, което съм публикувал в този период, беше една рецензия за книга на Георги Рупчев. Не съм се опитвал да пускам там стихотворения..Малко ми стоеше като...абе, малко като резерват..направено за младите. Нещо, в което те пускат в някаква клетка и не можеш да припариш навън.. Пък и не обръщах особено внимание на това – непременно да бъда публикуван, въпреки че, разбира се, много ми се искаше да издам своя книга и непрекъснато пращах разни ръкописи към разни издателства, които се връщаха със стандартния отговор – „Нямаме интерес към Вашата книга.“ И така.
- **Иска ми се да Ви попитам кога решихте да се занимавате професионално с поезия, но не ми звучи никак добре.. затова ще Ви попитам кога и как решихте какво ще учите в университет?**
- Мхм.. ами, аз се занимавам с поезия отпреди да стана студент. Аз пиша наистина от 12-13-годишен. Като ученик пишех наистина предимно поезия. И, как да ви кажа, постепенно се натрупваха тези неща. Но от времето, в което почнах да пиша сериозно поезия, до времето, в което почнах да я публикувам, има един много дълъг период, който според мен е важен, защото чрез него се натрупва

някакъв опит и чрез него се проявява характерът. Защото е много лесно човек да почне да пише такива стихотворения, които се харесват. Слава богу, не допуснах това. А и накрая, след като бях отхвърлен от всички издателства, стигнах до сам-издат и така всъщност се оказах и един от пионерите на българския сам-издат. Първо аз издадох две собствени книги сам-издатски, след това вече направихме, заедно с Владо Левчев, тези две списания – „Мост“ и „Глас“, които добиха публичност и които така да се каже (бяха) прикритите органи на неформалните групи тогава.

- **А кога решихте да учите в Софийския точно специалността, която си бяхте избрали?**
- В СУ аз ...по начало мислех да следвам и търсех някаква професия, която да ми дава свобода, която да не е свързана със стоене на едно място всеки ден по осем часа и мислейки за това, се спрях на геология. И всъщност аз влязох като геолог в Софийския. Веднага след това беше казармата..и учих един семестър геология, но видях, че тези неща, които се учат...там целите тези сложни химии, физики, математики са ми напълно безразлични и тогава внезапно реших, че няма да уча въобще и прекъснах. Почнах да работя като пощенски раздавач, но малко по малко се убедих, че човек все пак трябва да мине през някакъв период на обучение. И след осем месеца работа презаписах със съответните изпити Българска филология, и така. Така стана.
- **А от специалността имахте ли близки приятели?**
- Ми...Сашо Кьосев например. Да, с него бяхме доста близки..
- **Тези приятелства задържаха ли се?**
- Някои приятелства се задържаха, някои не. Зависи. Имам хора, с които поддържам контакти и досега от моите състуденти. Има и хора, които така...изцяло съм ги забравил. Ние бяхме големи курсове тогава. Не беше както сега – да учат няколко човека българска филология. Тогава бяхме, ако не ме лъже паметта, повече от 200 човека в един курс.
- **А като цяло какви Ви бяха първите впечатления от студентските години?**
- Беше ми интересно, определено. Имаше много интересни преподаватели..Никола Георгиев например беше тогава старши асистент и водеше много интересни семинари, на които всички бяхме буквално един върху друг накачени, за да го слушаме. Имаше и напълно безумни, безсмислени лекции, на които изобщо не стъпвах – като „История на комунизма”, на БКП, на КПСС, ей такива безумици... както имахме, разбира се, и просто напълно некачествени преподаватели по някои от литературите... които нямаше смисъл да слушаме. Просто слагаха върху всичко някаква такава маска... идеологически необходими, които бяха досадни. Но имаше, разбира се, и качествени преподаватели.

- **А формираха ли се някакви групи тогава, формални или неформални обединения?**
- Групи в този период мисля, че не. По време на следването... не. По-късно се образуваха обаче – кръгът „Синтез”, да речем, кръг „39“, ей такива групи.
- **Кои бяха лидерите на тези групи?**
- Не бих казал, че имаше формално лидерство. По-скоро имаше някакви хора, които ги организираха и се мъчеха по някакъв начин да ги легитимират, макар че не винаги им се отдаваше. Да речем, например кръгът „Синтез“ минаваше за нещо като университетски семинар или нещо подобно. Във всеки случай успяваха по някакъв начин да осигурят аудиториите, в които се събирахме. Докато пък Кръг „39“ мимикрираха около някакъв клуб – поетически, в Студентския дом – в началото, а след това напълно ги, разбира се, отрязаха от всички и в някакъв смисъл дори ги и забраниха. Имаше едно голямо четене, което този кръг подготвяше някъде, ако не се лъжа, юни 89-та, което първо беше разрешено, а после много рязко и драматично – забранено. За сметка на това Кръгът го направи на 5-ти декември 89-та година и това беше най-голямото поетично четене, което съм виждал, вероятно и което е имало в България. Беше в 65-та или не помня... една от най-големите аудитории на СУ. И си спомням, че отидохме с Блага тогава и едва успяхме да влезем в залата – толкова беше натъпкана. Като някои от поетите не успяха и направиха алтернативно четене, начело с Радой Ралин – на самото стълбище към аудиторията.
- **Т.е. Вие сте били член на някои от тези неформални групи?**
- Да, да. Да. На „Синтез“ не... На „Синтез“ бях по-скоро гост и общо взето литературната теория винаги ми е била доста чужда, тъй че не ми беше особено интересно. Разбира се, имаше интересни дискусии с автори, спомням си тази с Иван Станев, който дойде на дискусията с един голям сак, пълен с бутилки евтино вино, които раздаде на присъстващите, и така протече дискусията. Но на кръга „39“ – да, аз дори бях един от хората, които представяха книги, дори сам-издатски книги, което беше доста революционно. Спомням си, на самото представяне беше трудно да се прецени колко хора са поетите и колко хора са ченгетата, които бяха пратени да слушат.
- **А вие плашихте ли се от ченгетата? Чувствахте ли се следени?**
- Ми..не бих казал, че кой знае колко много – дори и тогава. Следени – да, сигурно. Но все пак взимахме и някакви мерки – движехме се в коли на приятели..такива неща.
- **Т.е. знаехте, че ги има, но не се притеснявахте?**

- Да, знаехме, че ги има. Ами, давахме си сметка, че дори и да се случи нещо, то моментално изтича в „Свободна Европа“ и се дава някаква гласност, че нещо става и в България, т.е. дори и да те арестуват, има някаква полза от това.
- **Т.е. като жертва в името на общото..**
- Да, да..
- **А преживявахте ли се като алтернативни и различни?**
- Ами..всяко младо поколение се преживява като някаква алтернатива на статуквото, така че и ние не правехме изключение. Разбира се, да. Тъй като това, което се говореше официално, което се проповядваше официално, това, което беше официалната история на литературата, беше толкова идиотско, че нямаше как човек да не се почувства като негова алтернатива – разбира се, нормален човек, който не мисли за своята кариера, а за по-сериозни неща.
- **Но атмосферата на тези организирани срещи, които сте имали..?**
- Ами тя беше много интересна. От една страна, беше в някакъв смисъл на думата провокативна, от друга страна пък това беше една общност, която беше близка помежду си, всички тези хора се познаваха, общуваха помежду си, всички заедно решаваха всичко, бяха способни, например, когато някой от тях бъде арестуван или нещо подобно, да организират някакви акции в негова защита. Всъщност, аз така и попаднах в тези дисидентски среди, 88-ма година, към края, заминах за Хималаите с една трекинг експедиция, успяхме да излъжем ченгетата, че сме нещо като алпинисти. И отидох в Хималаите, бях някъде около три месеца там, бродехме из непалските Хималаи и след това из Индия. И като се върнах, се оказа, че междувременно са арестували Петър Манолов и са конфискували целия му писателски архив. Почнахме да пишем някакви писма в негова защита. Спомням си, че почнахме да пишем едно, което се разклони в три различни писма. Примерно аз, Сашо Кьосев и още няколко човека написахме едно, Александър Йорданов, с още няколко човека, написа друго..имаше и още едно трето, което вече не си спомням.. Може би Мишо Неделчев, също с някакви хора, написа трето. Какво стана с другите две – не знам, но ние нашето го внесохме тържествено във вестник „Работническо дело“ и години по-късно четохме публикуваните в „Култура“ архиви на Шесто управление на Държавна сигурност по този повод, където се изразяваше критика към невниманието на агентите, които допуснали такива писма да се напишат, разпространят и така нататък (смее се).
- **А хората, които сте участвали в това, сте били част от различни групи?**
- Да. Но писмото не беше част от литературен кръжок, а жест на солидарност към един поет. Участвахме близки приятели, всякакви..Макар че ние търсехме подписи откъде ли не, спомням си, от напълно невероятни места, и много ясно си спомням как отидохме от Иван Марозов да потърсим подпис, тъй като той

минаваше тогава за някакъв свободомислещ човек, който организира по-разкрепостени семинари на Приморско, та отидохме при него. Той чете, чете, чете писмото, мисли, мисли, мисли и накрая каза: „Вижте какво. Аз съм вече сериозен човек, вече съм шеф на институт, не може да очаквате от мене да подпиша това нещо”. И така.

- **Запазиха ли се тези приятелства и до днес, приятелства, които датират от това време?**

- Хм... бих казал, че силни приятелства..по-скоро с хора, които не са от литературните среди, приятелства, които са на базата на стари младежки компании, с интересни хора изобщо.. и приятелства с по-възрастни от мен хора също, да. Бяхме доста близки с Иван Методиев, по-късно станах близък и с Борис Христов. И досега го смятам за най-важния си приятел, човек, който ми беше нещо като учител по поезия.

- **Имахте ли някаква периодичност на събиранията?**

- Не. Обичайно, който имаше пари, купуваше бира и канеше останалите (смее се). Обикновено така ставаха тези събирания.

- **Т.е. не сте имали места, заведения?**

- Ааа..заведения имахме..такива, които минаваха за култови и в които можеше да се отиде и да се седи, но аз си падах повече по купоните, които се правеха по домовете просто. 80-те години и моят дом беше точно такова място. Почти всяка вечер идваха хора, изпиваше се малко вино, водеха се разговори, слушаше се музика..нямаше периодичност, бяха доста спонтанни.

- **А събиранията ви имаха ли нещо общо с университета?**

- Ами, много от хората или учеха, или работеха там, тъй че, в този смисъл – да. Но чак кой знае каква свързаност с университета – не.

- **А семинарите, които започват да се провеждат в тези години.. Например този в Гьолечица, участвали ли сте?**

- Не. Аз не съм участвал. Аз не съм семинарен човек. Не обичам строго научните семинари, дори и когато са такива като тези в Гьолечица – никога не съм ходил. Там се събираха хора, които изключително много уважаваха новата хуманитаристика, новите философии и пр. Бяха си изработили и някакъв специфичен език, който беше и защитен срещу старите преподаватели, които изобщо не разбираха за какво става дума. Цитираха се автори, имена, които не бяха преведени на български, а те (старите преподаватели) чужди езици не четяха. Тъй че, това беше и начинът младите асистенти да натрият носа на старите професори. Но някак си аз бях привързан към по-спонтанните действия

и писане, и мислене. Самата поезия повече ме интересуваше, самата литература, не толкова теорията върху тях, тъй че пропусках тези семинари.

- **А какво се случи с Вас след завършването на университета?**

- След завършването на университета работих известно време като библиотекар в медицинска академия, но това беше кратко, беше няколко месеца. След това се явих на един конкурс за асистент по български език в ИЧС, който и досега се чудя как изобщо съм го спечелил, защото беше по чиста граматика, нещо, което аз...умея да си служа със словото, но правилата изобщо не ме интересуват..но както и да е, назубрих ги, явих се и го спечелих..работих още някъде година там, след което се явих на конкурс в литературния институт, също успех и там, писах докторска дисертация и след това бях научен сътрудник в този литературен институт. Доста време, до 89-та година. После се оказах внезапно политическа фигура и попаднах във Великото Народно събрание. Там изкарах три мандата като народен представител чак до 97-ма година. След това бях посланик в Монголия първо, след това в Индия. И след това отново се върнах в литературния институт с известно прекъсване.

- **А какво се случи с кръговете, на които бяхте член?**

- Ми, най-различни неща се случиха с тях. Някои от тях се оказаха много важни фигури в интелектуалния, а и в политическия елит. Някои от тях станаха много важни търгувачи фигури, търгувачи със себе си..

- **Т.е. цялата тази магичност, която сте имали..**

- Не, разпадна се. Разпадна се изцяло.

- **А това дали се дължи на това, че сте завършили университета или на това, че е паднал режимът?**

- Дължеше се не толкова на това, че падна режимът...даже падането на режима беше много силен консолидиращ фактор. Именно в това време след падането на режима първите две-три години всички бяха много близки, развълнувани, граждански активни, много действащи, ако щете... след това малко по малко почнаха да се разочароват от промяната и всичко, което искахме да се случи... и накрая се отказаха, разбягаха се, аз бях нещо като последния мохикан там, въртящ се в някакви политически кръгове.

- **А вашите нагласи промениха ли се?**

- Не, не са се променяли никога, промени се знанието ми за това, какво става и знанието ми за това, какви хора участват в това ставане.

- **Т.е. в началото сте били по-наивен?**

- Абсолютно наивен, не по-наивен. Аз смятах, че за 2-3 години България ще се оправи и ще стане съвършено различна страна. Нищо подобно не стана.
- **А кое Ви е накарало да влезете в политиката?**
- Значи... с падането на режима на Тодор Живков изведнъж всичките тези хора, които бяха в дисидентските групи срещу този режим, се оказаха политически фигури, абсолютно независимо от това дали искат да са или не. Направихме първия разрешен митинг, на който имаше над 50 000 човека. И ни стана ясно, че трябва по някакъв начин да изразим тяхната воля, да станем техни изразители, включително в политически план, много малко бяха тези, които след това се отдръпнаха. Като Деян Кюранов, да речем. Но почти всички останали станаха политически сили, влязоха в парламента, влязоха в разни правителства, някои станаха президенти и вицепрезиденти и т.н. Това беше просто дупка. За съжаление, в една напълно неуспешна акция.
- **Това отказа ли Ви да се занимавате с политика?**
- Не. Аз и досега не съм престанал да се занимавам. Пиша много активно публицистика на политически теми, издавам книги, рискувам с разни разследвания и т.н., тъй че никога не съм се отказвал. Но вече го правя сам. Не участвам организирано, не членувам никъде, не искам да поемам колективна отговорност и да нося вината на хора, които са я оплескали, защото гледат личния си джоб, а не бъдещето на България.
- **А имате ли манифест или твърда програма?**
- Не, нямам такива. Писал съм, разбира се, най-различни манифести, но личен не мисля, че имам, и не мисля, че трябва да имам. То това до голяма степен става интуитивно. Иначе съм писал, да речем, в „Литературен вестник” манифест, писал съм програмни текстове на какви ли не политически сили, включително на СДС, най-различни.
- **Това в по-ранните години?**
- Да, да, само в по-ранните.
- **А как, според Вас, университетът участваше в промените?**
- Университетът имаше много важно участие в промените, но само в два момента – в началото на 90-та година, когато беше гладната стачка на 39-те срещу Великото Народно събрание и намеренията му да приеме една порочна конституция и да разтегли времето на своето съществуване. Аз бях един от тези 39, които гладуваха в градинката пред парламента. Тогава университетът обяви стачка, имаше огромен трансперант, пуснат от него – „нова конституция, депутатска проституция“, и стачкуваха там разни студенти, преподаватели и бяха доста активни, в един момент се стигна и до сблъсъци с полицията. И

вторият момент, бих казал, че тогава имах водещо участие, това бяха събитията от края на 96-та година, началото на 97-ма, падането на режима на Жан Виденов и банковата катастрофа на България. Когато инфлацията стигна 520%, заплатата на средния българин беше с равностойност около 10 долара месечно. И тогава се стигна също до сблъсъци с полицията, в които студентите много сериозно участваха, те всъщност бяха движещата енергия на този протест и бяха много изобретателни, направиха го в голяма степен карнавално. Разбира се, и в сегашните протести също участват студенти, някои от тях познавам, направиха го доста добре, но реално силното им участие беше тогава.

- **Да, това е тялото на университета, а университетът като институция?**

- Университетът като институция не смятам, че е свършил нещо кой знае колко полезно в институционален план. Разбира се, в средите на университетските преподаватели има много прогресивни хора, има хора, които заслужават дълбоко уважение, и хора, които са били политически активни през целия този период, но те не са действали през университета като институция. Бих казал, че университетът като институция се оказва тяло, което е оглавявано невинаги от подходящите хора.

- **А какво Ви даде той?**

- Даде ми няколко свободни години, в които се формира моята личност, и това беше най-важното, което ми даде. Не бих казал, че ми е дал кой знае какви познания, тъй като аз нямах много сериозни навици да ходя на лекции и не е случайно – тъй като там се говориха предимно глупости. Но пък свободното време, което ти осигуряваше университета, и възможност да контактуваш с много различни свои връстници – това е нещо, което е много важно за формирането на всяка личност.

- **Т.е. той Ви е дал по-скоро хората...**

- Хората, да, хората и свободата.

- **Има ли нещо, което Ви е отнел или което Ви липсва?**

- Не, не бих казал. Имаше досадни неща, имаше предмети, които не си заслужаваха да бъдат мислени и учени. Имаше някакви университетски структури, студентски съвети, които отглеждаха едни кариеристчета за бъдещата употреба от държавата. Аз не им обръщах внимание, просто не се интересувах от тях.

- **Можете ли да се определите като бунтовник?**

- Като човек, който умее да казва „не“ и да поема отговорност за това казване – да, мисля, че съм го доказал с времето. Бунтовник – да, но не и революционер.

Има разлика между бунта и революцията. Бунтът е индивидуална категория, революцията е нещо, което винаги се изразжда.

- **Т.е. няма нещо, което Ви липсва от университета тогава?**

- Не. Няма нищо. Е, разбира се, липсва свежестта от това време. Но това е просто неизбежен процес, и да го имаше, и да го нямаше университетът, пак щеше да го има този процес.

- **А как Ви изглежда тогава от позицията на настоящето, от днешно време?**

- Ами, изглежда ми като едно прекрасно време.

- **Бихте ли се върнали?**

- Мм..знам, че е невъзможно. Но, ако би било възможно дори само за мъничко – да.

- **Заради кое всъщност?**

- Заради това, че ..заради възрастта, когато си в университета, някак си влагаш всичко от себе си и се отнасяш с изключително доверие към всичко, което се случва, към хората, с които говориш, към събитията от собствения си живот.. това е друго битие, много различно от сегашното ми Аз на почти 60-годишен мъж.

- **Т.е. бихте се върнали към онази наивност?**

- Бих се върнал, да, да. Още по-добре би било, човек си казва, да се върне в това време от позициите на опита, който има, но това би опорочило самия експеримент, колкото и невероятен да е.

- **А може ли да се говори за някаква приемственост със сегашните протести?**

- Може, разбира се, те са си на практика идентични. Тогавашните протести, особено тези от 90-та година, когато всеки ден имаше някакви митинги по улиците, протестът с историята с танковете на Петър Младенов, да речем, когато студентите направиха цял *Град на истината* и стояха на палатки седмици и седмици пред президентството. Те са много подобни – с тази разлика, че сега хората, които протестират, имат зад гърба си опита на изминалите 25 години преход и знаят каква е дълбочината на тази, на това блато, в което сме затънали. Т.е. сега са малко по-скептични, малко по-разбиращи. И въпреки това, не по-малко решими да скъсат живеенето в лъжа и с непрекъснатата подмяна, в която протича животът им. Така че хем има нещо много общо, хем и са по-различни.

- **А смятате ли, че може да се говори за типична университетска култура през 80-те?**

- Разбира се, че може да се говори. Не толкова през 80-те, колкото през 90-те. 80-те все пак бяха едно унифицирано време, в което цялата студентска култура, доколкото съществуваше такава, протичаше в неформални общувания, по разни купони, по разни такива полулегални сборища и такива неща. Докато през 90-те културата на карнавала беше много жива сред студентите. Тези хора, които се оказаха водещите фигури в постмодернизма, да речем, тази четворка от „Литературен вестник“ – Георги Господинов, Пламен Дойнов, Йордан Евтимов, Бойко Пенчев – те бяха студенти 2-ри курс, когато дойдоха при нас и започнаха да правят рубрики и да измислят своя постмодернизъм. И така.. т.е. културата на карнавала вече беше в тях, бидейки студенти по това време.
- **Т.е. онова време е било благодатно за всякакви промени, идеи?**
- Да.
- **Смятате ли, че настоящето е такова?**
- Не, не смятам. Настоящото е доста безнадеждно време. В настоящето хората по-скоро се омерзяват от това, в което живеят, и имат две опции пред себе си – да се опитат да променят това настояще или да намерят изход през терминал номер 2. Това е, което им е останало. И ако не успеят наистина да го променят, ако не успеят да постигнат някаква драматична политическа промяна, ще има нова емигрантска вълна и България ще се окаже нежелана територия на бедните, неуките и нямащите перспектива.
- **Тъжна прогноза.**
- Тъжна е, но е реална.
- **Вие сте сигурен в това?**
- Ми..като съдя по всичко, което се случва, и моя собствен опит, включително – да. Не вярвам, че нещата могат да утихнат и да се оправят. За да се оправят, трябва да се мине през някакъв катарзис, както се мина 97-ма година. Но протестиращите днес имат повече вяра и повече скепсис, за да си дадат сметка какво точно трябва да се направи, за да се промени нещо.
- **Добре, има ли нещо, според Вас, за което не сме поговорили?**
- Не. Благодаря и всичко хубаво.